

УДК: 327.7((430):(477)):(061.1ЄС):(1-622НАТО)

СТАВЛЕННЯ НІМЕЧЧИНИ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНИХ ПРАГНЕНЬ УКРАЇНИ

GERMANY'S ATTITUDE TOWARD THE EUROPEAN INTEGRATION AND EURO-ATLANTIC ASPIRATIONS OF UKRAINE

ОТНОШЕНИЕ ГЕРМАНИИ К ЕВРОИНТЕГРАЦИОННЫМ И ЕВРОАТЛАНТИЧЕСКИМ СТРЕМЛЕНИЯМ УКРАИНЫ

Крушинський В. Ю.

Доктор політичних наук, професор кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

E-mail: kruvadim2000@gmail.com

Приймак Б. І.

Аспірант кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. E-mail: b.pryimak@gmail.com

Krushinsky V.

Doctor of Political Sciences, Professor of International Relations and Foreign Policy Chair, Institute of International Relations of National Taras Shevchenko National University of Kyiv. E-mail: kruvadim2000@gmail.com

Pryimak B.

PhD student of International Relations and Foreign Policy Chair, Institute of International Relations of National Taras Shevchenko National University of Kyiv. E-mail: b.pryimak@gmail.com

Крушинский В. Ю.

Доктор политических наук, профессор кафедры международных отношений и внешней политики Института международных отношений Киевского национального университета имени Тараса Шевченко.

E-mail: kruvadim2000@gmail.com

Приймак Б. И.

Аспирант кафедры международных отношений и внешней политики Института международных отношений Киевского национального университета имени Тараса Шевченко. E-mail: b.pryimak@gmail.com

Анотація. Незважаючи на давню історію відносин, Україні довгий час відводилася другорядна роль у німецькій східноєвропейській політиці. Українсько-німецькі відносини знаходилися у тіні німецько-російських. Це призводило до непослідовності у розбудові німецької стратегії щодо України та її євро- та євроатлантичних прагнень. Іншою причиною є певний дуалізм зовнішньої політики Німеччини – як національної держави з одного боку, а з іншого – як неформального лідера ЄС, найвпливовішої країни цього об'єднання, чия зовнішня політика певною мірою впливає і на загальноєвропейську. Як неформальний лідер ЄС ФРН бажає посилення цієї організації, у тому числі й шляхом розширення та залучення до неї нових держав. Але виходячи з тих самих позицій вона не може допустити входження до ЄС економічно слабких та політично нестабільних держав, що ослабить організацію. Такої ж думки притримується й національна німецька зовнішня політика, оскільки збільшення кількості слабких економік в ЄС збільшить навантаження на економіку ФРН. З одного боку це надовго відтермінує вступ України до ЄС і НАТО, але водночас ситуація може змінитися на краще внаслідок позитивних змін в Україні.

Злам XX і XXI ст. характеризується істотними змінами формату відносин між країнами, у тому числі між східноєвропейськими, зокрема Україною та Німеччиною істотно змінюється. Відбувається відмова від концепції фіксованих сфер впливу, політичної зверхності одних держав над іншими. Німеччина і значна частина країн регіону об'єднані у рамках Європейського союзу та НАТО. У Східній Європі з'явилися нові потужні центри сили, насамперед Польща, що намагається відігравати самостійну роль. Це диктує Німеччині необхідність брати до уваги польську позицію при розбудові зовнішньополітичних стратегій у регіоні.

Ключові слова: зовнішня політика Німеччини, ставлення ФРН, євро- та євроатлантичні прагнення України, Європейський союз, НАТО, дипломатичні відносини, німецько-українські відносини.

Abstract. *Despite the long history of relations Ukraine had a sidetrack in the German Eastern European politics. Ukrainian-German relations were in the shadow of German-Russian. This led to inconsistencies in the development of the German strategy for Ukraine and its European and Euro-Atlantic aspirations. Another cause is a dualism of German foreign policy – as a nation-state on the one hand and on the other – as the informal leader of the EU, the most influential country in the union, whose foreign policy to some extent affects Europe overall. As the informal leader of the EU, Germany wants to strengthen the organization, including by means of the expansion and attraction of the new member-states. At the same time, Germany cannot let the entry of economically weak and politically unstable states that will dilute the strength of the organization. This opinion is shared by the German foreign policy, since the increased number of weak economies in the EU will increase the burden on the economy of Germany. On the one hand this will prorogue considerably Ukraine's entry to the EU and NATO, but at the same time the situation may change for the better in the event that positive changes take place in Ukraine.*

The breakdown of the twentieth and twenty-first centuries is characterized by significant changes in the format of relations between countries, including the Eastern region, in particular the relations between Ukraine and Germany changed significantly. There is an abandonment of the fixed spheres of influence concept and political supremacy of some states over others. Germany and many of countries in the region are united in the European Union and NATO. There are new mighty centers of power, especially Poland, which is trying to play an independent role. This dictates the need for Germany to take into account the position of the Polish foreign policy strategies under development in the region.

Key words: *foreign policy of Germany, the attitude of the German, European and Euro-Atlantic aspirations of Ukraine, the European Union, NATO, diplomatic relations, German-Ukrainian relations.*

Аннотация. *Несмотря на давнюю историю отношений, Украине долгое время отводилась второстепенная роль в немецкой восточноевропейской политике. Германо-украинские отношения находились в тени германо-российских. Это приводило к непоследовательности в развитии немецкой стратегии по отношению к Украине и ее евро- и евроатлантических стремлений. Другой причиной является определенный дуализм внешней политики Германии – как национального государства с одной стороны, а с другой – как неформального лидера ЕС, самой влиятельной страны этого объединения, чья внешняя политика в определенной степени влияет и на общеевропейскую. Как неформальный лидер ЕС ФРГ желает усиления этой организации, в том числе и путем расширения и привлечения к ней новых государств. Но исходя из тех же позиций, она не может допустить вхождения в ЕС экономически слабых и политически нестабильных государств,*

что ослабит организацию. Такого же мнения придерживается и национальная немецкая внешняя политика, поскольку увеличение количества слабых экономик в ЕС увеличит нагрузку на экономику ФРГ. С одной стороны это надолго откладывает вступление Украины в ЕС и НАТО, но в то же время ситуация может измениться к лучшему в результате положительных изменений в Украине.

Рубеж XX и XXI века характеризуется существенными изменениями формата отношений между странами, в том числе между восточноевропейскими, в частности Украиной и Германией существенно меняется. Происходит отказ от концепции фиксированных сфер влияния, политической превосходства одних государств над другими. Германия и многие страны региона объединены в рамках Европейского союза и НАТО. В Восточной Европе появились новые мощные центры силы, прежде всего Польша, пытающаяся играть самостоятельную роль. Это диктует Германии необходимость принимать во внимание все позиции при развитии внешнеполитических стратегий в регионе.

Ключевые слова: внешняя политика Германии, отношение ФРГ, евро- и евроатлантические стремления Украины, Европейский союз, НАТО, дипломатические отношения, немецко-украинские отношения.

Постановка проблеми. Регіон Східної Європи, та Україна зокрема є одним із важливих напрямків зовнішньої політики Німеччини та здавна знаходиться у сфері німецького впливу.

Дослідження процесу оформлення, змісту й практичного втілення політики ФРН стосовно європейського розширення на Схід ставлять інтерес, по-перше, для визначення можливостей евро- та евроатлантичного інтегрування України та діяльності Німеччини у регіоні, а також вимірів взаємодії з ними. По-друге ця галузь німецької зовнішньої політики вирізняється усталеністю як стосовно напрямів, так і принципів її проведення.

Вона слугує відмінним прикладом продуманого стратегічного напрямку зовнішньої політики. Саме у цій якості досвід політики та позиція Німеччини щодо розширення ЄС та НАТО може виявитися надзвичайно корисним, з огляду на нерозвиненість стратегічного планування у зовнішньополітичній діяльності України.

Мета статті. З огляду на зазначене, метою нашої статті є визначення та комплексний аналіз німецької політики щодо євроінтеграційних та євроатлантичних прагнень України та процесу її трансформації за період перебування А. Меркель на посаді Федерального канцлера. У цьому зв'язку були поставлені такі завдання дослідження:

- дослідити процес становлення та розвитку зовнішньополітичних підходів Німеччини щодо України;
- визначити місце і роль цього напрямку у системі зовнішньої політики ФРН;
- визначити основні напрямки політики ФРН щодо євроінтеграційних та євроатлантичних прагнень України;
- простежити трансформацію підходів зовнішньополітичного керівництва ФРН до відносин з Україною під час урядування А. Меркель.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Незважаючи на те, що тема охоплює відносно недавній часовий період, проблема німецької політики стосовно регіону Східної Європи, її історичний розвиток та основоположні принципи отримали всебічне висвітлення у різноманітних наукових працях.

Німецька історіографія проблематики політики ФРН щодо країн ЦСЄ та зокрема України, представлена працями Д. Бінгена, Г.-П. Шварца, Г. Мауля, В. Лінка, М. Мільденбергера, Р. Фройденштайна. Слід відзначити, що деякі з цих досліджень, насамперед, праці Д. Бінгена мають історичний характер, і тому переважно використовувались як дже-

рело фактичного матеріалу. Німецькі дослідники особливо фокусуються на питанні німецько-польських відносин, хоча ще не існує узагальненого дослідження цієї проблематики.

Важливе місце в сучасній історіографії німецької східноєвропейської політики посідає вітчизняна наукова література. Це монографії, збірники наукових праць, статті та дисертації провідних українських германістів: І. Коваля, С. Кондратюка, Р. Кривоноса, А. Кудряченка, А. Мартинова, В. Солошенко, Г. Старостенко. У них розглядається широке коло проблем німецької зовнішньої політики у постбіполярний період, визначається місце ФРН у сучасній системі міжнародних відносин. Вітчизняні германісти не оминули й теми українсько-німецьких відносин, дослідження розвитку їх політичних, безпекових, економічних та культурних аспектів.

Слід відмітити дослідження провідних спеціалістів і викладачів Інституту міжнародних відносин. У працях В. Копійки, А. Суботіна, В. Крушинського, В. Манжолі, висвітлено вплив Німеччини на процеси європейської інтеграції, її роль у розширенні ЄС на Схід.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття. Окремі аспекти даної теми вже отримали своє повноцінне й багатоаспектне відображення у численних працях спеціалістів різних галузей. Проте у даній роботі узагальнюються доробки попередників, крім того, автор торкається окремих актуальних подій та тенденцій, які ще мають бути докладніше вивчені й належно оцінені у майбутньому. Дана робота не може слугувати основою для радикальних змін усталених точок зору на об'єкт дослідження і, в широкому сенсі, підтверджує попередню практику. Однак окремі аспекти теми, без сумніву, заслуговують більш детального подальшого дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Історія відносин між Україною та Німеччиною сягає ще часів Київської Русі. Іншою значною віхою в ній є Берестейський мир 27 січня 1918 р., яким було встановлено дипломатичні відносини між Українською Народною Республікою та Німецькою імперією [1, с. 108–116]. Німеччина однією з перших держав 26 грудня 1991 р. визнала незалежність України; 17 січня 1992 р. між двома державами були встановлені дипломатичні відносини. Посол ФРН став першим послом іноземної держави в Україні. 16 березня 1992 р. офіційно розпочало роботу Посольство України в Бонні.

Федеративна Республіка надає найбільшу після США двосторонню допомогу та є одним із найважливіших торговельних партнерів України і першою серед країн Європи [2, 3, 4].

Вагомим етапом у розвитку відносин між двома країнами став 1993 рік, коли відбувся візит в Україну Федерального канцлера ФРН Г. Коля. Було укладено Спільну декларацію про основи відносин між Україною та ФРН, а також угоди про широкомасштабну економічну співпрацю, взаємний захист інвестицій [5, с. 57]. Цього ж року Київ відвідали низка високопосадовців ФРН та декілька делегацій Бундестагу. Відповідні візити до Німеччини були здійснені з українського боку.

У липні 1995 р. з візитом до ФРН прибув Президент України Л. Кучма. Федеральний канцлер Г. Коль запропонував здійснювати регулярний обмін міжвідомчими делегаціями задля визначення пріоритетних напрямів розвитку двосторонньої співпраці, передусім в економічній сфері.

На початку вересня 1996 р. Україну відвідав Г. Коль. Одним із основних та вагомих результатів цього візиту стало досягнення довірливих, партнерських відносин між Президи-

дентом України та Федеральним канцлером Німеччини. Було продовжено практику обміну урядовими делегаціями [5, с. 57].

3 грудня 1998 р. відбувся робочий візит міністра закордонних справ Б. Тарасюка до ФРН, що став першим контактом на високому рівні після формування уряду Г. Шрьодера. До провідних тем переговорів належало сприяння Німеччини у просуванні України до європейських та євроатлантичних структур з огляду на головування ФРН в 1999 р. у «великій вісімці» та в першому півріччі – в ЄС і Західноєвропейському союзу (ЗЄС) [6, с. 90].

5 лютого 1999 р. відбувся черговий робочий візит Б. Тарасюка до Німеччини. У процесі переговорів особлива увага приділялась проблематиці, пов'язаній із фінансово-економічною ситуацією в Україні, її співпраці з Міжнародним валютним фондом, іншими фінансовими інституціями.

З 1998 р. українська та німецька сторони започаткували проведення щорічних політичних консультацій на вищому рівні. Такий механізм співробітництва у Центральній і Східній Європі Німеччина має лише з Україною, Польщею та Росією.

За активного сприяння Німеччини 10 грудня 1999 р. на Гельсінському саміті ЄС було ухвалено Спільну стратегію Союзу стосовно України, де викладено шляхи партнерства з Україною [7].

Суттєвим імпульсом розвитку українсько-німецьких відносин став робочий візит Президента України до Берліна в січні 2001 р. Низка наступних двосторонніх заходів зробила можливим розв'язання окремих проблемних питань, насамперед економічних. Початок компенсаційних виплат українським громадянам – жертвам нацизму та інші кроки у гуманітарній сфері створили позитивну атмосферу для подальшої планомірної співпраці з впливовою європейською державою.

6 грудня 2001 р. відбулися IV німецько-українські міжурядові консультації на найвищому рівні. Головними темами були проблеми боротьби з міжнародним тероризмом, питання співпраці України з НАТО, а також її наближення до Європейського Союзу. Федеральний канцлер Г. Шрьодер запропонував, щоб Україна разом з Комісією ЄС склала план просування до асоціації, і підтвердив наміри Німеччини підтримувати ці кроки [7].

Отже, можна побачити, що від самого започаткування дипломатичних відносин між ФРН та Україною, останньою ставилося питання інтеграції до європейських та євроатлантичних структур, до чого Німеччина ставилася цілком прихильно.

Прихід А. Меркель на пост Федерального канцлера у 2005 р. і її перша каденція у цій якості співпали у часі з періодом значного євроентузіазму України під час президентства В. Ющенка (2005–2010 рр.). Меркель зайняла більш обережну позицію стосовно подальшого розширення ЄС та НАТО на схід, на відміну від попередників, що дотримувалися ідеї щонайбільшого розширення цих об'єднань. Це пояснювалося з одного боку бажанням продовжити обраний курс на залучення східноєвропейських країн до ЄС, що відповідало інтересам Німеччини [8, 9, с. 29–30], з іншого ж боку, величезна хвиля розширення ЄС у 2004 р. викликала значні проблеми організаційного характеру [10, 11, 12]. Водночас, Німеччина бажала зберегти добрі відносини з Росією, що саме почала відходити від прозахідного курсу першого путінського строку і почала негативно сприймати розширення європейських та євроатлантичних структур на схід, та врахувати її точку зору [13, с. 3]. Спрацював усталений ще з часів «Східної політики» Брандта принцип невторчання до чужої сфери впливу, у даному випадку – пострадянського простору. У той же час нові члени ЄС також схилилися до підтримки подальшого розширення. Особливо активною була Польща, яка стала найголовнішим лобістом європейської та євроатлантичної інтеграції України. Особливої ваги позиції Польщі додавала участь у форматі «Веймарського

трикутника». На саміті очільників держав та урядів «Веймарського трикутника», що відбувся у м. Метлах 5 грудня 2006 р., була прийнята спільна декларація. У цьому документі була відмічена близькість позицій трьох країн по важливих міжнародних питаннях стосовно спільних дій не лише у рамках Євросоюзу і НАТО, але й на міжнародній арені. У плані військового співробітництва було висловлено готовність створити тактичну групу. Не була залишена осторонь і проблема енергетики. Учасники саміту заявили про координацію позицій по розробці та проведенню енергетичної політики для Європи, «здійснювану в дусі солідарності». Три країни підкреслили свою прихильність європейській «політиці сусідства» як засобу посилення співпраці на східних кордонах ЄС, надання підтримки політичним і економічним реформам у сусідніх країнах. Окрема увага приділялася в документі Білорусії, Україні та Росії. Німеччина, Франція і Польща домовилися поглиблювати співпрацю щодо підтримки зусиль України по встановленню більш сильних і тісних відносин з євроатлантичними структурами. Пильна увага приділялася співпраці з Україною у галузі міграції та безпеки на кордонах. Країни «Веймарського трикутника» висловилися на користь укладення всеохоплюючої угоди між Європейським союзом і Україною, посиленої угодою про вільну торгівлю, як засобу створення нової бази для подальшої співпраці [14, с. 261].

У 2008 р. істотно зросла динаміка двостороннього діалогу. В Україні 13-14 лютого 2008 р. з робочим візитом перебував федеральний міністр закордонних справ Німеччини Ф. Штайнмайер, який взяв участь у першій зустрічі міністрів закордонних справ країн-членів ЄС та держав Чорноморського регіону. Німецький міністр був прийнятий Президентом України. Міністр закордонних справ України В. Огризко відвідав Німеччину 16 вересня 2008 р. з робочим, а 6 жовтня 2008 р. з офіційним візитами. Головна увага приділялася безпековій ситуації в Європі й перспективам відносин «Україна – НАТО». 21 липня Україну відвідала А. Меркель, яка провела зустрічі з Президентом В. Ющенком і Прем'єр-міністром Ю. Тимошенко. У центрі переговорів були питання подальшого розвитку економічного співробітництва, а також відносин «Україна – НАТО» й «Україна – ЄС» [15].

Проте, незважаючи на інтенсифікацію формального діалогу, стан україно-німецьких відносин залишився незмінним. На Бухарестському саміті НАТО у квітні 2008 р. Україні та Грузії було відмовлено у отриманні ПДЧ, насамперед через тиск з боку РФ [16, 17, с. 16]. Російсько-грузинська ж війна у серпні того ж року спричинила поворот у політиці ЄС та НАТО. Ці організації вирішили відмовитися від розширення на пострадянський простір. Неабияку роль у прийнятті цього рішення відіграла позиція Німеччини.

Отже, можна констатувати, що під час першої каденції А. Меркель у якості федерального канцлера, українсько-німецькі відносини не зазнали відчутних змін. Але й їхній розвиток загальмувався, що було продиктовано, насамперед, бажанням зберегти високий рівень німецько-російського співробітництва.

Після приходу до влади В. Януковича у 2010 р. Україна відмовилася від перспективи членства у Північноатлантичному альянсі, зробивши ставку на політику позаблоковості. Проте європейський вектор інтеграції залишився активним.

У рамках державного візиту В. Януковича до Німеччини 30 серпня 2010 р. у Берліні досягнуто згоди про продовження до кінця 2013 р. Програми підвищення кваліфікації молодих українських менеджерів. У присутності українського віце-прем'єра з економіки С. Тігіпка державний секретар Федерального міністерства економіки і технологій Б. Пфаффенбах та Посол України в Німеччині Н. Зарудна підписали угоду про взаєморозуміння.

З підписанням Спільної заяви між Федеральним міністерством економіки і технологій Німеччини та Міністерством економічного розвитку і торгівлі України була створена

основа для продовження Програми до 2013 р. її мета у перепідготовці управлінських кадрів для сфери підприємництва України така: зробити внесок до створення і розбудови стійких двосторонніх економічних відносин між Німеччиною й Україною через вишкіл менеджерів українських підприємств у Німеччині; допомогти опанувати нові ринки через установлення контактів, зокрема для малих та середніх підприємств; підвищувати конкурентоспроможність та здатність до співпраці українських підприємств через передання менеджерам нових управлінських компетентностей.

Упродовж 29–30 вересня 2011 р. у процесі робочого візиту В. Януковича до Польщі для участі в саміті «Ініціативи Європейського Союзу «Східне партнерство» відбулась зустріч з Федеральним канцлером ФРН А. Меркель, а 15 листопада 2011 р. – під час робочого візиту В. Януковича до Польщі – зустріч із Федеральним президентом ФРН К. Вульфом.

Президент України, прибувши з робочим візитом до Федеративної Республіки Німеччини, 3–4 лютого 2012 р. зустрівся з представниками німецьких бізнес-кіл і виступив на 48-й Мюнхенській конференції з питань політики безпеки [18].

Зусилля України були спрямовані на забезпечення сприятливого ставлення німецької сторони до процесів, що відбуваються в Україні, підтримки внутрішньо-політичних та структурних реформ, її євроінтеграційних устремлінь. Динаміка двосторонніх контактів протягом року не відрізнялась відносно високою інтенсивністю. Офіційні представники Німеччини висловлювали стурбованість ситуацією навколо резонансних судових справ над колишнім Прем'єр-міністром України Ю. Тимошенко та іншими високопосадовцями її уряду, а також проведення парламентських виборів в Україні. Проте, обсяг економічних зв'язків збільшився. У першому півріччі 2012 р. обсяг українсько-німецької торгівлі товарами та послугами зріс у порівнянні з відповідним періодом 2011 р. на 5,3% і склав близько 4,5 млрд. дол. [19].

У 2012–2013 рр. на перший план вийшов процес підготовки України до укладення Угоди про асоціацію з ЄС, у якому Німеччина приймала активну участь. Підписання Угоди планувалося на 28 листопада 2013 р., але не відбулося. Натомість на 3-му саміті ЄС «Східне партнерство» у ЄС парафували подібні угоди з Молдовою та Грузією. Зрив підписання в останній момент призвів до масштабних акцій громадської непокори в Україні, що отримали назву «Євромайдан». Вони призвели, зрештою, до повалення режиму Януковича [20] 22 лютого 2014 р. Уряд Меркель з великою увагою стежив за подіями в Україні та неодноразово закликав тодішнє українське керівництво утримуватися від застосування сили та схилити його до діалогу. Збройна агресія Росії на Сході України та анексія Криму стали новим викликом для Німеччини. Незважаючи на підтримку уряду України у розв'язанні конфлікту, Німеччина, водночас, намагається не допустити повної ізоляції Росії, збереження існуючих традиційних зв'язків та пошуку компромісного вирішення [21]. Це призвело до низки заяв про несвоєчасність рішень України щодо майбутнього вступу до ЄС і НАТО [22, 23], а також відтермінування введення у дію Угоди про асоціацію [24]. Незважаючи на це, Німеччина продовжує надавати дипломатичну підтримку, багато німецьких урядових та неурядових організацій надають гуманітарну допомогу [25, 26].

Висновки. Українсько-німецькі відносини з моменту їхнього встановлення і дотепер наділені певною динамікою, яка була зумовлена розвитком сучасних міжнародних відносин та внутрішньополітичними особливостями обох держав. Початковий період двосторонніх відносин, охарактеризований формальним визнанням України як незалежної держави внаслідок досягнення домовленостей щодо без'ядерного статусу України, змінився конструктивними відносинами між Німеччиною й Україною. Створення ефектив-

ного інституційного механізму політичної співпраці у сфері євроінтеграційних проблем та питань двостороннього розвитку, а також розширення кола суб'єктів відносин засвідчили перехід до якісно нового етапу українсько-німецьких відносин. Позитивна динаміка відбувалася завдяки зусиллям і української, і німецької дипломатії, що підтверджує, на нашу думку, взаємне визначення стратегічної перспективи майбутніх двосторонніх відносин.

Політичний та безпековий вимір українсько-німецької співпраці вирізняється високими якісними результатами: підтримкою Німеччини позиції України щодо недопустимості розміщення ядерної зброї на теренах країн Центральної та Східної Європи; прагнення Української держави до інтеграції в євроінтеграційні структури, а також у процесі розбудови відносин особливого партнерства з Альянсом. Важлива роль належить зацікавленості Німеччини у розгляді України як потенційного кандидата на вступ до ЄС без зазначення конкретного терміну. З огляду на велику роль європейських організацій у реалізації зовнішньополітичних інтересів Федеративна Республіка формує взаємини з Україною переважно не самостійно, а на рівні відповідних європейських структур, тобто через НАТО, ЄС тощо. Це дає змогу визначити європейські політичні й безпекові організації особливими механізмами співпраці України з Німеччиною з метою реалізації завдань української зовнішньої політики.

Ставлення ФРН до євро- та євроатлантичних прагнень України значною мірою витікає з російсько-німецьких відносин. Росія є головним економічним партнером Німеччини у регіоні, країна є залежною від російських енергоносіїв. З економічної точки зору Росія виглядає привабливішим партнером, а політику ФРН визначають головним чином економічні інтереси. Водночас Україна протягом періоду незалежності продемонструвала себе не з кращого боку: перебування у стані постійної політичної та економічної нестабільності, нездатності чітко сформулювати свої інтереси та вибудувати чітке стратегічне бачення зовнішньої політики, яка залежить від політичних вподобань, відсутність покращення – все це заважає Україні зарекомендувати себе як надійного партнера [27]. В середині Німеччини, можна сказати, існують побоювання щодо перетворення України на другу Грецію, до чого зараз додалася військова небезпека і невирішені територіальні питання. Всі ці фактори призвели до того, що Німеччина намагається призупинити євро- та євроатлантичні прагнення України, але, водночас, не існує категоричної відмови, що дає сподівання на позитивні зрушення у цій сфері німецько-українських відносин.

Отже, Німеччина під час канцлерства Меркель продовжувала розглядати Україну як важливий елемент стабільності в Центральній та Східній Європі, а відносини з нею – як невід'ємну складову східноєвропейської політики ФРН. Однак українсько-німецькі відносини розвивалися значно повільніше порівняно з іншими східноєвропейськими державами – безпосередніми сусідами ФРН. Фактично, Німеччина відійшла від загальної зовнішньополітичної концепції щодо країн Східної Європи періоду «нової східної політики» Віллі Брандта і почала вибудовувати окремі вектори відносин зі східноєвропейськими державами. Так, у відносинах зі своїми безпосередніми сусідами – країнами «Вишеградської четвірки» (Польща, Чехія, Угорщина, Словаччина) ФРН застосувала тактику всебічної підтримки демократичних реформ і євроінтеграційних прагнень. Натомість у відносинах із Україною, як державою колишнього пострадянського простору. ФРН діяла значно обережніше, адже німецька зовнішньополітична концепція щодо країн Східної Європи ґрунтувалася на консервативному геополітичному підході, згідно з яким при вибудовуванні європейської системи безпеки є небезпечним намагатися ігнорувати, ізолювати або провокувати Росію. Тобто, при розбудові відносин з Україною, як і з іншими державами пострадянського простору, ФРН об'єктивно була змушена рахуватися з ро-

сійськими інтересами в цьому регіоні. Єдиною галуззю двосторонніх відносин, яка не зазнала подібного гальмуючого впливу, були економічні відносини. Російська агресія спричинила значні зміни у стані німецько-українських відносин, але ФРН все ще демонструє значно більшу зацікавленість у розвитку відносин з Росією.

Список використаних джерел

1. Міжнародні відносини та світова політика : підручник / кер. авт. кол. В. Ю. Крушинський; за ред. В. А. Манжоли. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. – 863 с. – С. 108–116.
2. Німецько-українські економічні відносини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kiew.diplo.de/Vertretung/kiew/uk/04/Bilat__wirt__bez/Bilat__wirt__bez.html.
2. Ініціатива ЄС «Східне партнерство»: перспективи ефективної реалізації та можливості для України. – 50 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Shidne_partn-ce670.pdf. – С. 18.
3. Länderschwerpunkt Ukraine. Landes- und Wirtschaftsinformationen. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rheinhessen.ihk24.de/international/LSPUkraine/Landes_und_Wirtschaftsinformationen/1449984.
4. Сокол С. М. Місце України в зовнішній політиці Німеччини в Східній Європі на сучасному етапі. / С. М. Сокол // Магістеріум – Вип. 28, Історичні студії / Національний університет «Києво-Могилянська академія». – 2007. – С. 57.
5. Roman Kryvonos. Deutsch-ukrainische Beziehungen vor dem Machtwechsel in Deutschland 1998. / Roman Kryvonos // 88. Berliner Osteuropa Info. Forum. – 2000. – С. 90.
6. Українсько-німецькі відносини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1474100255645/politologiya/ukrayinsko-nimetski_vidnosini.
7. Інтеграція України до ЄС. Шляхи і перспективи розвитку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bestreferat.ru/referat-47926.html>.
8. Буданова Д. С. Участие Германии в процессе расширения ЕС на Восток и Польша. / Д. С. Буданова. // Вестник Северного (Арктического) федерального университета. Серия: Гуманитарные и социальные науки – 2015. – № 1. С. 29–30.
9. Германия против расширения ЕС в ближайшем будущем. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://podrobnosti.ua/351155-germanija-protiv-rasshirenija-es-v-blizhajshem-buduschem.html>.
10. Франция и Германия против расширения ЕС. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/rus/news/2009/05/11/4484174/>.
11. Усталые и недовольные: расширение ЕС замедляется. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.svoboda.org/content/article/24947519.html#page=1>.
12. Терешко С. Східний вимір політики ЄС у контексті національних інтересів України. / Терешко С. // – 12 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niisp.org.ua/teresh~2.pdf>. – С. 3.
13. Толкачев В. В. «Веймарский треугольник» в международных отношениях в Европе: итоги и перспективы. / Толкачев В. В. // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. – 2011. – № 5 (1). – С. 261.
14. Deutschland-Ukraine: Schwierige, aber wichtige Partnerschaft. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kas.de/wf/doc/kas_14216-1522-1-30.pdf?080723111229.
15. Україну нельзя подталкивать к вступлению в НАТО. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dw.de/украину-нельзя-подталкивать-к-вступлению-в-нато/a-3234708>.

16. Ініціатива ЄС «Східне партнерство»: перспективи ефективної реалізації та можливості для України. – 50 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Shidne_partn-ce670.pdf – С. 16 .
17. Українсько-німецькі відносини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1474100255645/politologiya/ukrayinsko-nimetski_vidnosini.
18. Актуальний «зріз» та короткострокові пріоритети двосторонніх відносин Україна з провідними країнами Європи. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://historical-club.org.ua/insh/inshi-materiali/982-aktualnij-zriz-ta-korotkostrokovyi-prioriteti-dvostoronnix-vidnosin-ukrayina-z-providnimi-krayinami-yevropi.html>
19. Ukraine und die Europäische Union. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://de.wikipedia.org/wiki/Ukraine_und_die_Europäiische_Union.
20. Действительно ли Германия поддерживает Украину в конфликте с Россией? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.facenews.ua/news/2014/239743>.
21. Германия против расширения НАТО. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/rus/news/2014/07/30/7024582>.
22. «Die Verbindung Öl, Gas und Nato ist im Ukraine-Konflikt in Reinkultur zu beobachten». Interview mit Dr. Daniele Ganser. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zeit-fragen.ch/index.php?id=1868>.
23. 10 лет расширения Европейского Союза на восток: все только начинается. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.germania-online.diplo.de/Vertretung/russland-dz/ru/01-politik/eu/10-let-rasshirenija-evropeiskogo-sojuza-na-vostok-vse-tol.html>.
24. Analyse: Die deutsch-ukrainischen Beziehungen auf zivilgesellschaftlicher Ebene: Stand und Verbesserungsvorschläge. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bpb.de/internationales/europa/ukraine/203698/analyse-die-deutsch-ukrainischen-beziehungen-auf-zivilgesellschaftlicher-ebene-stand-und-verbesserungsvorschlaege>.
25. Німецькі інженери збирають модульні будинки для переселенців у Харкові. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/society/995908-nimetski-injeneri-zbirayut-modulni-budinki-dlya-pereselentsiv-u-harkovi.html>.
26. Євроінтеграційні прагнення України: досягнення та перспективи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2288/>.

References

1. Mizhnarodni vidnosini that svitova politika: pidruchnik / Coeur. aut. count. V. Y. Krushinsky; of Ed. V. A. Manzholi. – K. : Vidavnicho poligrafichny-center “Kiev The University”, 2010. – 863 p. – from. 108–116.
2. Nimetsko-Ukrainian ekonomichni vidnosini. [German-Ukrainian economic relations] Available at: <http://www.kiew.diplo.de/Vertretung/kiew/uk/04/Bilat_wirt_bez/Bilat_wirt_bez.html>
3. Initsiativa ES “Shidne partnership”: Prospects effektivnoï realizatsii that mozhlivosti for Ukraine. – 50 seconds. [The EU initiative “Eastern Partnership”: prospects for effective implementation and opportunities for Ukraine] Available at: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Shidne_partn-ce670.pdf. – from. 18>
4. Länderschwerpunkt Ukraine. Landes- und Wirtschaftsinformationen. [Country focus Ukraine. State and economic information] Available at: <http://www.rheinessen.ihk24.de/international/LSPUkraine/Landes_und_Wirtschaftsinformationen/1449984>

5. *Socol S.* (2007) 'Misce Ukraine in zovnishniy polititsi Nimechchini in Shidniy Ėvropi na Suchasnyj etapi' [Ukraine's place in the foreign policy of Germany in Eastern Europe today], Natsionalny University "Kievo-Mogilyanska akademiya". – P. 55–58.
6. *Kryvonos R.* (2000) Deutsch-ukrainische Beziehungen vor dem Machtwechsel in Deutschland 1998. // 88. [German-Ukrainian relations before the change of power in Germany 1998 // 88. Berliner Osteuropa Info. Forum] Berliner Osteuropa Info. Forum. – P. 90.
7. Ukrainsko-nimetski vidnosini. [Ukrainian-German relations]. Available at: <http://pidruchniki.com/1474100255645/politologiya/ukrayinsko-nimetski_vidnosini>
8. Integratsiya Ukraine v ES. Shlyakhov i perspective rozvitku. [The integration of Ukraine into the EU. Ways and prospects.]. Available at: <<http://www.bestreferat.ru/referat-47926.html>>
9. *Budanov D.* (2015) 'Participation of Germany in the process of EU enlargement to the East, and Poland', Bulletin of the Northern (Arctic) Federal University. Series: Humanities and Social Sciences. – № 1. – P. 29–30.
10. Germany against the expansion of the EU in the near future. Available at: <<http://podrobnosti.ua/351155-germanija-protiv-rasshirenija-es-v-blizhajshem-buduschem.html>>
11. France and Germany against the expansion of the EU. Available at: <<http://www.pravda.com.ua/rus/news/2009/05/11/4484174/>>
12. Tired and disgruntled: EU expansion slows. Available at: <<http://www.svoboda.org/content/article/24947519.html#page=1>>
13. *Tereshko S.* (2013) Shidny vimir politiki EU in konteksti natsionalnih interesiv Ukraine. [Eastern dimension of EU policy in the context of national interests of Ukraine]. Available at: <<http://www.niisp.org.ua/teresh~2.pdf>. – S. 3>
14. *Tolkachev V., Semenov O.* (2011) "Weimar Triangle" in international relations in Europe: results and prospects', Bulletin of the Nizhny Novgorod University. Lobachevskii. – № 5 (1). – P. 261.
15. Deutschland-Ukraine: Schwierige, aber wichtige Partnerschaft. [Germany-Ukraine: Difficult but important partnership.] Available at: <http://www.kas.de/wf/doc/kas_14216-1522-1-30.pdf?080723111229>
16. Ukraine is impossible to push for NATO membership. Available at: <<http://www.dw.de/украину-нельзя-подталкивать-к-вступлению-в-нато/a-3234708>>
17. Initsiativa ĖS "Shidne partnership": Prospects effektivnoï realizatsii that mozhlivosti for Ukraine. [The EU initiative "Eastern Partnership": prospects for effective implementation and opportunities for Ukraine]. Available at: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Shidne_partn-ce670.pdf – with. 16>
18. Ukrainsko-nimetski vidnosini. [Ukrainian-German relations]. Available at: <http://pidruchniki.com/1474100255645/politologiya/ukrayinsko-nimetski_vidnosini>
19. Actualniy "zriz" she korotkostrokoviy prioriteti dvostoronnih vidnosin Ukrainy z providnimi krayinami Ėvropi. [The actual "cut" and short-term priorities for Ukraine bilateral relations with the leading countries of Europe] Available at: <<http://historical-club.org.ua/inshemateriali/982-aktualnij-zriz-ta-korotkostrokoviy-prioriteti-dvostoronnix-vidnosin-ukrayina-z-providnimi-krayinami-yevropi.html>>
20. Ukraine und die Europäische Union. [Ukraine and EU] Available at: <http://de.wikipedia.org/wiki/Ukraine_und_die_Europ%C3%A4ische_Union>
21. Is Germany supports Ukraine in the conflict with Russia? Available at: <<http://www.face-news.ua/news/2014/239743/>>
22. Germany against NATO expansion. Available at: <<http://www.eurointegration.com.ua/rus/news/2014/07/30/7024582>>

23. «Die Verbindung Öl, Gas und Nato ist im Ukraine-Konflikt in Reinkultur zu beobachten». Interview mit Dr. Daniele Ganser. [“The connection between oil, gas and NATO can be observed in the Ukraine conflict in reink culture”. Interview with Dr. Daniele Ganser.] Available at: <<http://www.zeit-fragen.ch/index.php?id=1868>>
24. 10 years of the EU enlargement to the East: everything is just beginning. Available at: <<http://www.germania-online.diplo.de/Vertretung/russland-dz/ru/01-politik/eu/10-let-rasshirenija-evropeiskogo-sojuza-na-vostok-vse-tol.html>>
25. Analyse: Die deutsch-ukrainischen Beziehungen auf zivilgesellschaftlicher Ebene: Stand und Verbesserungsvorschläge. [Analysis: German-Ukrainian relations at civil society level: status and suggestions for improvement.] Available at: <<http://www.bpb.de/internationales/europa/ukraine/203698/analyse-die-deutsch-ukrainischen-beziehungen-auf-zivilgesellschaftlicher-ebene-stand-und-verbesserungsvorschlaege>>
26. Nimetski inzheneri zbirayut modulni budinki for pereselentsiv in Harkov. [German engineers collect modular homes for settlers in Kharkiv.]. Available at: <http://www.unian.ua/society/995908-nimetski-injeneri-zbirayut-modulni-budinki-dlya-pereselentsiv-u-harkovi.html>.
27. Evrointegratsiyini pragnennya Ukraine: dosyagnennya that prospect. [Eurointegration aspirations of Ukraine]. Available at: <http://www.viche.info/journal/2288>